

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ОБРАЗУ ЖІНКИ В УКРАЇНСЬКІЙ І ПОЛЬСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРАХ**Чала А.Г.**

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри української лінгвістики літератури та методики навчання
Комунального закладу “Харківська гуманітарно-педагогічна академія”
Харківської обласної ради

Харченко Є.М.

магістрантка 2 курсу спеціальності 035 Філологія
освітньої програми Філологія. Польська мова та література
Українська мова та література
Комунального закладу “Харківська гуманітарно-педагогічна академія”
Харківської обласної ради

Український художній простір характеризується боротьбою жінок за надання для них політичних, економічних, особистих свобод, що сформувало феміністичний напрям в Україні і, як наслідок – поява численних організацій, що займалися культурно-освітньою, видавничою, політичною, а також добродійною діяльністю.

Здавна жінки ставали героїнями літературних творів, оскільки вони символізували – жінку-матір, жінку-дружину, жінку-коханку були об’єктом захоплення і джерелом розчарувань і страждань, проте майже вся увага спрямовувалася на чоловіків, через те, що чоловік був головою родини, її годувальником, господарем.

Проблемі дослідження концепції особистості жінки в літературі, присвячено чимало праць українських дослідників: В. Агеєва, І. Андрусяк, Г. Біберова, О. Білик, Т. Воробйова, Н. Котенко, М. Крупка та інші.

Наприклад, В. Агеєва у своїй звертає увагу на кризі патріархальних цінностей у модерній культурі, а також розглядає специфіку жіночого письма, особливості його розвитку [1].

Жіноча творчість у сучасному українському письменстві спирається на потужну літературну традицію, представлену такими іменами як Ірина Вільде, Марко Вовчок, К. Гриневичева, О. Кобилянська, Н. Кобринська, Н. Королева, Олена Пчілка, О. Теліга, Леся Українка.

Тривалий час у літературі образ жінки репрезентовано за допомогою образів-символів, наприклад: жінки-матері, жінки-берегині, зрідка жінки-воїна, які виправдовували стереотипні очікування суспільства щодо притаманних жінці якостей. Окрему увагу привертає образ-символ жінки-інтелігентки у творах О. Кобилянської, Н. Кобринської, Л. Українки, М. Вовчок, В. Підмогильного, В. Винниченка, І. Франка. Таке протиставлення традиційним стереотипам є певною спробою послабити образ-символ жінки-матері як загальнокультурне явище, що клеймує перебіг життя.

Наприкінці XIX ст. така героїня не могла здолати стереотипів суспільної думки, і її життя ставало маніфестом страждання й боротьби. Такий образ пропагує феміністичні ідеї, але не може подолати опору соціокультурного простору, у якому перебуває. На початку XX ст. у культурному осередку формується образ героїні творів із «іншою» мораллю, героїні, яка дослухається до себе, до власних відчуттів, почуттів і емоцій, до своєї індивідуальності, а не просто як до живої істоти, яка стримує свої почуття й бажання через думку інших [1].

Зауважимо, що жінка-селянка, котра змальовувалася у творах таких письменників, як А. Свидницький, П. Мирний, І. Нечуй-Левицький, Г. Квітка-Основ'яненко, подекуди перепліталася з образом жінки-матері, що й спричиняло конфлікт між жінкою і суспільством, якщо її поведінки не відповідали наслідуваному образу. Такий конфлікт

зображується у творах за допомогою девіантних форм поведінки, наприклад: пияцтво, самогубство або постриг у монахині, як певна форма втечі жінки від реальності.

Цікавим для наукового дослідження є простежити процес формування просторового буття жінки у європейській культурі. А це можливо, якщо досліджувати його через репресивні чинники патріархального суспільства вікторіанської епохи, тому що саме тоді сформувалося усвідомлення обмеженого приватного простору жінок і способи подолання таких примусових обмежень.

Зауважимо, що незважаючи на достатню кількість наукових розвідок, у яких висвітлено актуальні питання дослідження художніх образів, символів та концептосфери, досі залишається актуальним вивчення образу «жінка» загалом, і проведення порівняльного аналізу образу жінки в творах української та польської художньої літератури зокрема.

Відомо, що роль жінки і її шлях соціалізації постійно змінювалися, а відповідно відображувався в різних жанрах мистецтва, а також у літературних творах. Багаторазово автори творів намагалися показати, що героїні їх творів намагалися вирватися з накладених на них стереотипних поведінок, завдяки чому їх творчість була оригінальною й актуальною. Дослідження образу жінки в українській і польській літературах дає можливість дослідити культурні репрезентації, багатосторонній зміст, зокрема психологічний, культурний і соціальний аспекти.

В українській літературі проблематика самореалізації української жінки, її свободи, була надзвичайно важливою для Ольги Кобилянської. Письменниця належить до тих авторок, які увійшли в літературу, створивши образи сильних духом, вольових, незалежних, емансипованих жінок. Кожен її твір про жінку є глибокою оригінальним у своїй суті. Особливе місце серед її феміністичних творів належить твору «Царівна», через те, що твір є автобіографічним, оскільки в головній героїні О. Кобилянська зображує себе. Головна героїня твору Наталка постійно бореться із нудним стереотипним життям, вона прагне жити як вільна особистість, тому вважає себе «царівною», через те, що не боїться вступити у боротьбу із тодішнім суспільством, вірить у своє особливе призначення.

У новелі «Некультурна» висвітлюється емансипованість головної героїні як природної, нібито вродженою. Коли письменниця дозволяє більше пізнати свою героїню, то вводить у текст лексеми, що є вказівкою саме на функції жінки в господарюванні, наприклад: «коло хати город, а в городі всячина..., а жовтих гвоздиків цілі грядки [...] в неї ніколи не було дітей [...] вона любить кожну квіткою зокрема [...] в її хаті непорядок і убожество. Довга дубова лавиця, з погорілих дощок збите ліжко...» [2]. Ольга Кобилянська актуалізує проблему нещасливого заміжжя з примусу, розглядаючи його як трагедію жіночої особистості. Поруч із цим показовим є те, що в умовах тогочасного буковинського життя ситуація формується як «чоловік – то всьо, а жінка – то нічо» [2]. Розкриваючи психологічні особливості своєї «некультурної» Параски, письменниця подає наявність у неї як фемінних, так і маскуліних особливостей.

У повісті О.Кобилянської «У неділю рано зілля копала» яскраво помітний конфлікт між бажанням жінки та суспільними вимогами. Письменницю не приваблює тема звичайної тихої домогосподині, вона прагне створити новий тип жінки – жінка, яка прагне до самореалізації, самотності, самоідентифікації, яка не має кліше дружини і матері.

Так само простежується патріархальність у польській літературі, наприклад, поняття слова «жінка» у «Słowniku symboli» В. Копалінського починається реченням: «Kobieta jest wcieleniem zasady negatywnej, pasywnej, symbolizuje Chaos, nieład, niezgodę [...]» [3]. В іншому словнику «Słownik mitów i tradycji kultury», 'жінка' означає: «'niewiaścę wsteczną rozpustną' (можливо асоціювання з *kob.* 'chlew')» [6]. Більше повне значення цього слова подає І. Красінський в поемі «Myszeida»: «Mimo tak wielkie płci naszej zalety, my rządźim światem, a pamię kobiety» [5]. Проте саме слово було перефразовано, таке поняття, як «творча жінка», здавалося чимось парадоксальним або смішним. Св. Томас писав: «Tkwiąca w nasieniu męzczyzny siła czynna zmierza utworzenia czegoś doskonałego: podobnego do siebie co do płci, a

że rodzi się kobieta, dzieje się to z powodu słabości siły twórczej» [5]. Такий спосіб сприйняття жінки дав народження думки, що вона є чимось нижчим у суспільстві ніж чоловік.

Так само польська література має письменницю-емансипантку Елізу Ожешко. Вона надзвичайно цікавилася проблемою рівності жінок. Своє бачення жінки вона репрезентувала в публіцистичних статтях і в художніх творах. Особливо яскраво письменниця вимальовує своє бачення ролі жінки в романі «Над Німаном».

У романі Елізу Ожешко «Над Німаном» репрезентована галерея жіночих образів. Одні з них – позитивні персонажі роману. До таких належать Юстина Ожельська, Мариня Кірлова та Марта Корчинська. Ці жінки люблять працю, не цураються її, весь день проводять працюючи. Негативні образи твору – це пані Анджейова, Емілія Корчинська, Стажинська та Клотильда. Найвиразнішим негативним жіночим образом твору є Емілія Корчинська, які переклала на плечі бідної родички чоловіка не тільки догляд за господарством, але й виховання своїх дітей, а сама живе в ілюзорному світі і рожевих мріях. Пані Анджейова і Клотильда теж ведуть марний спосіб життя. Перша з них хоч і допомагає часом простим людям, проте зневажає їх, тому її допомога – тільки данина пам'яті загиблого чоловікові, який переживав за бідних і знедолених. Стажинська, хоч і любить працювати, але дуже егоїстична натура. В пошуках нового заміжжя вона відцуралася своїх дітей, віддавши їх на виховання братові першого чоловіка.

Головна героїня Юстина дуже любить природу. Їй подобається милуватися нею. Навіть зірваний букет квітів змушує її дивитися на нього з непідробною цікавістю. Перебування на природі дуже тішить героїню й викликає в душі почуття втіхи, «малює» задоволену посмішку на губах: «Prędko idąc, aby szerokim krokiem towarzyszki swej wyrównać, z zajęciem, prawie miłością przyglądała się ona uzbieranej przed chwilą więzi roślin. Były tam bujne liliowe dzwonki leśne, gwoździki, pachnące smółkij, liście młodych paproci, młodziutkimi szyszkami okryte gałązki sośniny. Wszystko to rzucało jej w twarz falę dzikiej i przenikliwej woni, którą też ona od chwili do chwili wciągała pełnym i długim oddechem swejsilnej, szerokiej piersi. Rozkosz, którą uczuwała wtedy, i upał słońca, w którym nurzała swą odkrytą głowę, rumieńcem powlekły śniade jej policzki; zarazem surowe jej i zamyślane, choć pełne purpurowej krwi usta rozchyliły się w młodym i szczerym śmiechu» [4].

Юстині властиве й почуття гордості. Її обурює те, що бажання аристократа Ружиця одружитися з нею в Корчині сприймають не як знак його симпатії до неї, а як вияв великої милості, адже аристократ дозволяє собі одружитися з незнатною дівчиною, тому ця подія, яка для іншої здавалася б вершиною щастя, її ображає. «Wargijej jak dojrzała wiśnia pełne i purpurowe, przybierały chwilami wyraz dumny i wzgardliwy. Nie wiedzieć dlaczego, to, co innym wydawało się pochlebne i zaszczytne, ją drażniło i obrażało. Wszyscy wprawdzie wiedzieli o tym, że najwybitniejszą cechą jej charakteru była duma. Ale właśnie dumna kobieta powinna była być świetnym zwycięstwem na wpół już odniesionym i otwierającą się przed nią perspektywą czuć się pochlebiona i uszczę» [4].

Польська письменниця протягом усього літературного шляху застосовувала жіночу форму викладу, що еволюціонувала від автобіографізму (особливо твори єврейської й жіночої тематики) в ранній та зрілий період до автентизму й реставрації спостережуваних фактів у пізній творчості.

Відповідно вище розглянутих досліджень, образ жінки-письменниці, мудрої, освіченої, що користується доброю репутацією, з'явився досить пізно, лише в позитивізмі, тоді як більш раннім письменницям довелося зазнати пекла й неприйняття. Зазнали невдачі такі відомі представниці чудової статі, як Сафо, М. Коморницька, П. Кучальська-Рейншміт та багато інших, яких порівнювали з повіями та божевільними і звинувачували в тому, що вони займаються нежіночою працею. Такі негативні думки найкраще підсумував О. Свентоховський, зазначивши: «Świat nie może sobie wyobrazić, ażeby z drobnych ust niewieścich mogły wychodzić inne dźwięki, jak tylko pieszczota i pokora» » [5].

Жінка в ролі письменниці увійшла в літературу в пізній час і таке входження позначилось на її участі в розробці певних жанрів. Не зважаючи на критику, жінки, все ж продовжую працювати у цій творчій сфері.

Побудова нового образу жінки, проблеми жіночої індивідуальності стали головними мотивами жіночої літератури. Жіночий образ в літературі пройшов декілька етапів:

1) виключно чоловічий погляд на образ жінки, отримавши роль повії, сварливої баби, бурлачки;

2) образ жінки представлений в ранньому модернізмі, як жінки-царівни, або просто «людини»;

3) еміграційний образ жінки.

Отже, жіноча проза, яка сформувалась у контексті літературного процесу, є виразником основних його мистецько-світоглядних та художніх тенденцій, має свою специфіку, зумовлену особливістю художнього мислення, «жіночого письма» і природою жіночої творчості. Сучасні твори письменниць демонструють жіночий досвід, художній світ жінки і художні засоби літературної виразності, які сприяють зображенню жіночих емоцій, типу мислення і світорозуміння.

Список літератури:

1. Агеева В. П. Жіночий простір. Феміністичний дискурс українського. Київ : Факт, 2003. 309 с.
2. Кобилянська О. Ю. Твори : у 2-х т. – Т. 2. Київ : Дніпро, 1988. 597 с.
3. Korpaliński W. Słownik symboli / W. Korpaliński. Łódź : Wydawnictwo: Rytm, 2015. 528 s.
4. Ожешко Е. Над Німаном : роман. Київ : Дніпро, 1981. 501 с
5. Orzeszkowa E., Niemnem N., t. 1–3, wyd. 13, wyd. Czytelnik, Warszawa, 1976. 276 s.
6. Słownik stereotypów i symboli ludowych /pod. red. Jerzy Bartmiński. Lublin, 1996 – 2017.

ВИКОРИСТАННЯ РЕФЛЕКСОТЕРАПІЇ В КОМПЛЕКСНОМУ ЛІКУВАННІ ЗАХВОРЮВАНЬ ШЛУНКОВО-КИШКОВОГО ТАКТУ З ПСИХОЕМОЦІЙНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Чуприна Г.М.

д.мед.н., доцент, професор кафедри неврології і рефлексотерапії
НУОЗ України імені П. Л. Шупика

Свиридова Н.К.

д.мед.н., професор, завідувачка кафедри неврології і рефлексотерапії
НУОЗ України імені П.Л. Шупика

Ханенко Н.В.

к.мед.н., доцент, доцент кафедри неврології і рефлексотерапії
НУОЗ України імені П. Л. Шупика

Сулік Р.В.

к.мед.н., доцент кафедри неврології і рефлексотерапії
НУОЗ України імені П. Л. Шупика
gen7chupryna@gmail.com; 067-405-78-25

Вступ: на кафедрі неврології і рефлексотерапії (РТ) НУОЗ України імені П. Л. Шупика вже давно використовується комплексне лікування, не тільки у разі неврологічних захворювань, а й при різних психосоматичних захворюваннях [1,2,3]. Нижче ми хочемо навести клінічний випадок, де був використаний комплексний підхід до лікування хворого з підгострим гастритом із вторинними вертеброгенним тривалим больовим синдромом (БС) і порушеннями сну у вигляді інсомнії, із застосуванням методів РТ, зокрема методу «балансування гексаграм» (ГГ).

Серед можливих етіологічних чинників найбільш частими у відношенні гастриту, є стресові ситуації на роботі, в побуті, в сім'ї (95,5%), недотримання режиму харчування (79,8%), зловживання алкоголем (18,9%). В 56,3% випадків у хворих з гастритом були виявленні актуальні психогенії, а в 20-25% - вони спостерігались в дитинстві.

Сучасні дослідження реально показали, що методи РТ ефективні в комплексному лікуванні багатьох розладів шлунково-кишкового тракту (ШКТ), включаючи гастралгії, діабетичний гастропарез, гастроптоз, гастрит, пептичну виразкову хворобу, хворобу Крона, післяопераційну атонію шлунка і кишківника, функціональні розлади (синдром подразненої кишки, закреп та діарея). РТ ефективна при всіх захворюваннях ШКТ, адже він іннервується переважно вегетативною нервовою системою, але насамперед тоді, коли є психоемоційний компонент (стрес) в його етіології.

РТ застосовується при лікуванні розладів травлення лише в комплексі лікувальних заходів. Найчастіше використовується поєднання методів РТ і медикаментозного лікування (так само, як в традиційній китайській медицині (ТКМ). Базові препарати китайської фітотерапії при розладах ШКТ: звіробій, солодка, безоар, женьшень.

Виклад основного матеріалу: основна задача методу “балансування ГГ”- це зміна стану “ураженого” меридіану акупунктури (МА) і відповідної йому “ураженої ГГ” до енергетичного стану “сприятливої” ГГ, і, таким чином, позитивна зміна ЧИ “ураженого” МА, відповідного йому органу і ЧИ всього організму. Головні теоретичні засади методу “балансування ГГ”) [4]: із «повного комплекту» - 64-х ГГ І Цзину, на основі багатогранного аналізу ГГ, вибирається, по цьому методу 20 ГГ. Перше, що слід по цьому методу зробити, це на основі методів акупунктурної (АП) діагностики знайти «уражений» МА. Потім потрібно підібрати, відповідно до нього, «уражену» ГГ. І вже далі, з 20 можливих варіантів, вибрати «сприятливу» ГГ. На що слід звертати увагу при виборі «сприятливої» ГГ: на відповідність клінічних симптомів хворого і використаних рисок «ураженої» ГГ; наявність